

РЕЦЕНЗІЯ

на програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів
загальної середньої освіти

«Практичні підходи до викладання курсу правознавства у 9 класі НУШ»

Розробники: Ломакіна Галина Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, директорка КПНЗ «Донецька обласна Мала академія наук учнівської молоді»; Філіпенко Тетяна Михайлівна, начальник управління освіти Курахівської міської ради, Заслужений учитель України; Сергеева Наталія Вікторівна, доктор філософії, головний редактор ТОВ «Генеза»; Хомич Тетяна Анатоліївна, методист відділу експертизи навчальної літератури ДУ «Український інститут розвитку освіти».

Актуальність та відповідність державним стандартам. Програма підвищення кваліфікації «Практичні підходи до викладання курсу правознавства у 9 класі НУШ» є своєчасною та актуальною відповіддю на нагальні потреби педагогічної спільноти в умовах системного реформування загальної середньої освіти. Вона розроблена в повній відповідності до вимог Закону України «Про освіту» (2017), Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020), Концепції «Нова українська школа» (2016), Державного стандарту базової середньої освіти (2020), Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» та модельної навчальної програми курсу «Правоознавство». Особливої ваги програмі надає її прив'язка до нового підручника «Правоознавство, 9 клас» для НУШ та завдань його методичного супроводу, що робить її практично орієнтованим і затребуваним освітнім продуктом.

Важливим контекстом для програми є також воєнний стан в Україні, динамічні зміни законодавства та необхідність формування правової грамотності підлітків в умовах інформаційних загроз — усі ці виклики прямо названо в пояснювальній записці як підстави для розробки. Це свідчить про чутливість авторського колективу до соціальної ситуації та доцільність такої програми саме сьогодні.

Аналіз структури та змістового наповнення. Зміст програми логічно структуровано за п'ятьма модулями загальним обсягом 30 годин (1 кредит ЄКТС), що відповідає вимогам до типових програм підвищення кваліфікації. Розподіл навчального часу є виваженим: 7,5 год лекцій, 8 год практичних занять, 12,5 год самостійної роботи та 2 год контрольних заходів — така структура забезпечує перевагу практичної та самостійної складової над теоретичною, що цілком відповідає назві та духу програми.

Модуль 1. Методичні засади викладання правознавства в НУШ (4 год) задає концептуальну рамку всього курсу: тема 1.1 зосереджена на формуванні ключових компетентностей, тема 1.2 окреслює нові ролі вчителя-фасилітатора,

модератора і наставника, а тема 1.3 розкриває дидактичний потенціал нового підручника. Модуль слугує методологічним підґрунтям для подальшої практичної роботи.

Модуль 2. Робота з правовими поняттями та категоріями (7 год) є одним із найбільш практично насичених: він охоплює методику формування правових понять у дев'ятикласників (тема 2.1), стратегії декомпозиції складних правових категорій (тема 2.2) та практичні й ігрові методики роботи з правовими термінами (тема 2.3). Особливо цінним є включення ігрових форм, що відповідає принципам активного навчання і підвищує мотивацію як учителів, так і учнів.

Модуль 3. Методика розв'язання правових задач, кейсів і ситуацій (7 год) — ключовий для практичної підготовки вчителя: він містить алгоритм розв'язання правової задачі (тема 3.1), методичні підходи до різних типів задач (тема 3.2), роботу з типовими помилками учнів (тема 3.3) та практикум моделювання уроків (тема 3.4). Включення теми 3.3 про типові помилки свідчить про рефлексивну спрямованість програми та орієнтацію на формувальне оцінювання — підхід, що є надзвичайно важливим у сучасній педагогіці.

Модуль 4. Активні та інноваційні методики на уроках правознавства (5,5 год) розкриває широкий арсенал сучасних педагогічних технологій: навчальну дискусію і дебати у форматах Карл Поппер та Оксфордські дебати (тема 4.1), гейміфікацію із застосуванням Kahoot, Gimkit, Blooket (тема 4.2), судові інсценування типу mock trial та moot court (тема 4.3), проектні й дослідницькі методи (тема 4.4) та цифрові інструменти і медіаосвіту, зокрема роботу з онлайн-базою Zakon.rada.gov.ua та AI-інструментами (тема 4.5). Цей модуль відображає актуальний стан дидактики правознавства і заслуговує на особливе схвалення.

Модуль 5. Психологія та інклюзія у викладанні правознавства (6 год) вирізняє програму з-поміж аналогічних своєю увагою до психолого-педагогічного виміру роботи вчителя: тема 5.1 спирається на теорії Ж. Піаже та Е. Еріксона стосовно особливостей когнітивного і особистісного розвитку підлітків 9 класу, а тема 5.2 охоплює принципи інклюзивного навчання в курсі правознавства, включаючи захист прав різних соціальних груп. Включення цих тем свідчить про цілісний та людиноцентричний підхід авторського колективу.

Компетентнісний потенціал для вчителів. Програма спрямована на розвиток чітко визначених компетентностей відповідно до Професійного стандарту вчителя ЗЗСО: здатності моделювати зміст освіти (А2.1), формувати ключові компетентності учнів (А2.2), здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію (Б3.1), прогнозувати результати освітнього процесу (Г1.1) та оцінювати результати навчання (Г3.1). Перелік компетентностей є конкретним і

верифікованим, що уможливорює чітке відстеження їх розвитку в процесі підвищення кваліфікації.

Особливістю програми є виразно діяльнісна орієнтація очікуваних результатів навчання: в розділах знання й розуміння, уміння та диспозиції сформульовано конкретні операціональні результати — від здатності планувати компетентнісно-орієнтований урок до демонстрації цінностей демократії та прав людини. Це відповідає сучасним стандартам освіти дорослих та кращим практикам формування результатів навчання.

Оцінювання та результативність. Система оцінювання є прозорою та вимірюваною: вона спирається на активність педагогів під час практикумів, якість аналізу кейсів, точність застосування методик та здатність до рефлексії. Умовою отримання сертифіката є відвідування всіх фасилітованих зустрічей та виконання завдань на платформі Google Classroom, що забезпечує як верифікацію участі, так і цифрову грамотність слухачів.

Висновок. Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Практичні підходи до викладання курсу правознавства у 9 класі НУШ» є науково обґрунтованою, методично зрілою та практично цінною розробкою, яка відповідає сучасним вимогам до якісної правової освіти і потребам вчителів правознавства закладів загальної середньої освіти. Програма органічно поєднує теоретичні засади компетентнісного навчання з широким спектром інтерактивних, ігрових, цифрових і інклюзивних методик, демонструє системний підхід до підготовки вчителя-практика нової генерації. Запропоновані незначні зауваження не знижують загального позитивного висновку.

Програма рекомендована до затвердження та впровадження у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти України.

Рецензент:

Мирошніченко Володимир Олександрович,

кандидат педагогічних наук, доцент

15.04.2026 р.

Підпис Володимира Мирошніченка засвідчую

Начальник відділу кадрів

Юлія БОЙКО